

Анализ

**на проучване относно преодоляване проявите
на расизъм и ксенофобия, проведено сред деца,
юноши и младежи от гр.София,**

12 - 26.01.2015 година

Изготвил анализа: д-р Юри Кацаров, експерт по проекта

Време на изготвяне: от 24.01 до 24.02. 2015 г.

Проучването се състои от три основни компонента:

1. Детско рисуване по предварително зададена тема при деца бежанци и деца с български произход.
2. Анкетно проучване сред ученици в юношеска възраст от три български общински училища в гр. София, бежанци и емигранти в юношеска и младежка възраст.
3. Дискусии с ученици в юношеска възраст от гр. София.

Анкетно проучване

Дизайн на анкетното проучване

Цел на анкетното проучване:

Основната цел на анкетното проучване е проучване и анализ в изследваната група на различни компоненти (място, специфики, нагласи, позиции, идеи, относно), касаещи проявите на нетолерантност, ксенофобия и расизъм в обществото.

Задачи на анкетното проучване:

1. Направа на анкетна карта за проучването.
2. Подготовка и извършване на анкетното проучване.
3. Анализ на получените от анкетното проучване резултати и дискусия.

Кратко описание на направеното проучване:

Анкетното проучване се проведе в гр. София в периода 12 - 26.01.2015 год. сред ученици в юношеска възраст в три столични училища (18, 132 и 149 СОУ) сред двата пола (приблизително в съотношение 50/50), юноши и младежи от арабски произход – емигранти и бежанци, на възраст 14-25 годишна възраст.

Анкетното проучване няма претенции за национална представителност.

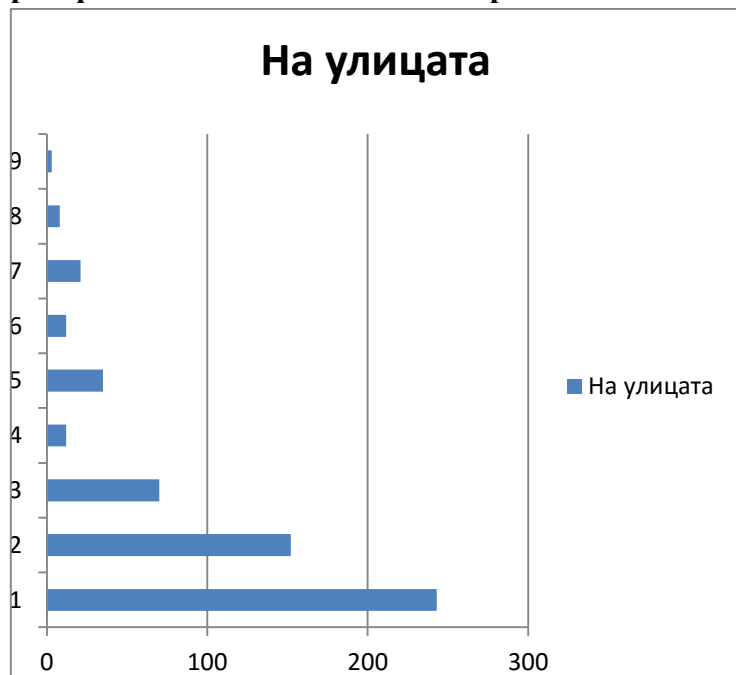
В проучването взеха участие 92 лица, от които:

- 82 – ма юноши от български училища в гр. София 15-16 години(сред тях 12 % с ромски произход) – 89,13 % от общата извадка анкетирани лица;
- 10 бежанци и емигранти от арабски произход на възраст 14-25 години – 10,87 % от изследваните лица;

Получени резултати анализ от анкетното проучване

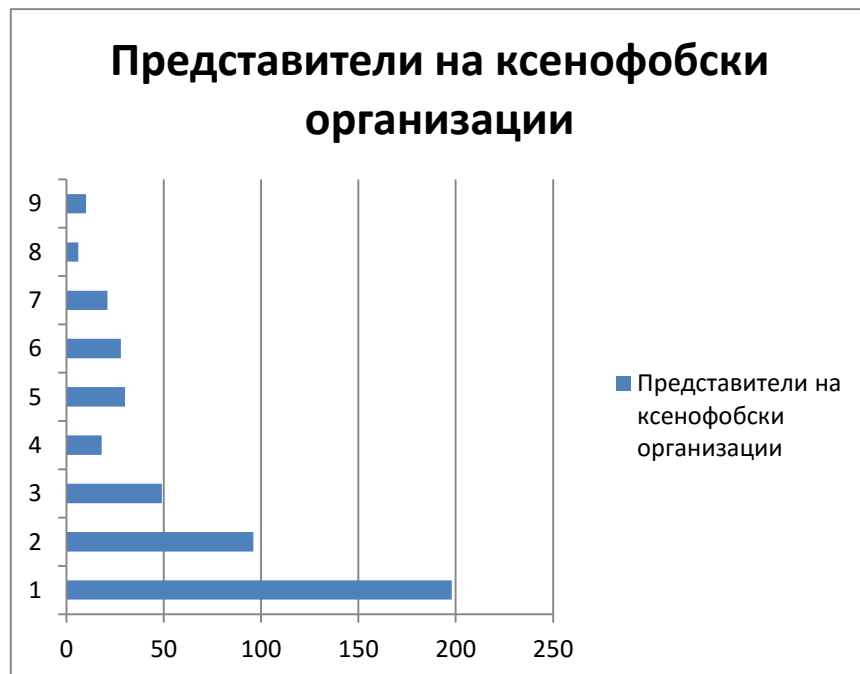
1. Къде най-често, според теб, се наблюдават прояви на нетолерантност, ксенофобия и неприемане на представителите от различни етноси?

Представените диаграми показват графично получените резултати по честотно разпределение на отделните избори.

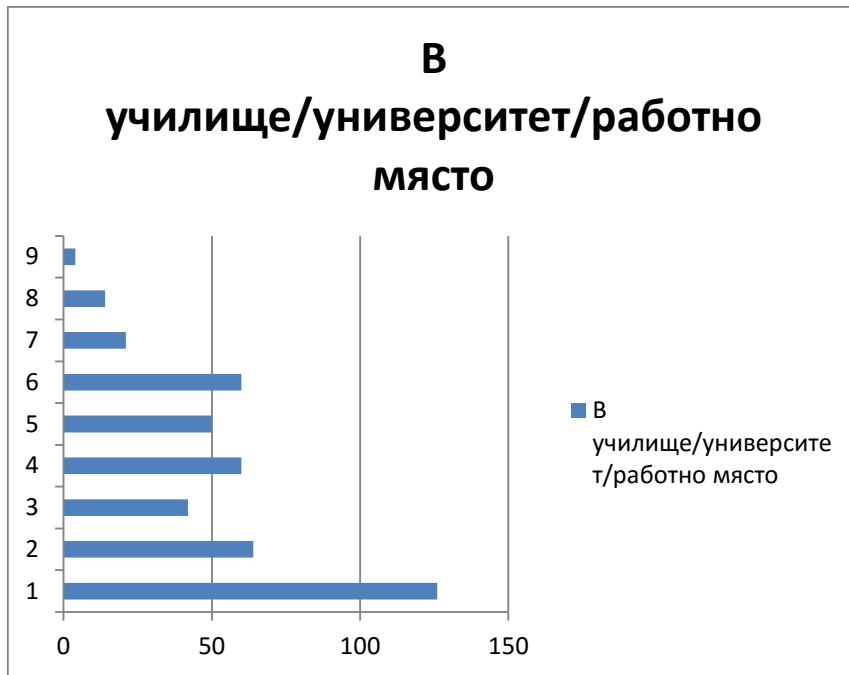
Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

1. (282)
14,6%

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

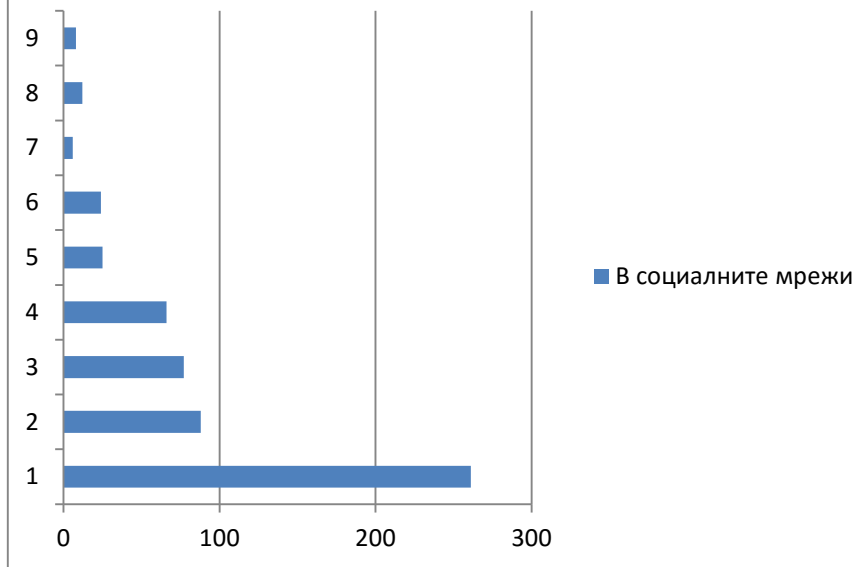
2. (250)
13%

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

3. (229)
12%

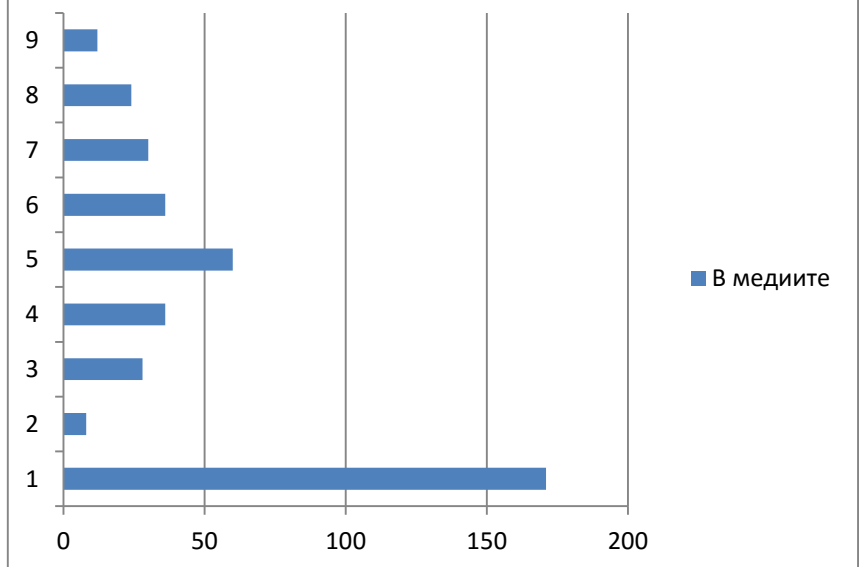
В социалните мрежи

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

4. (227)
12%

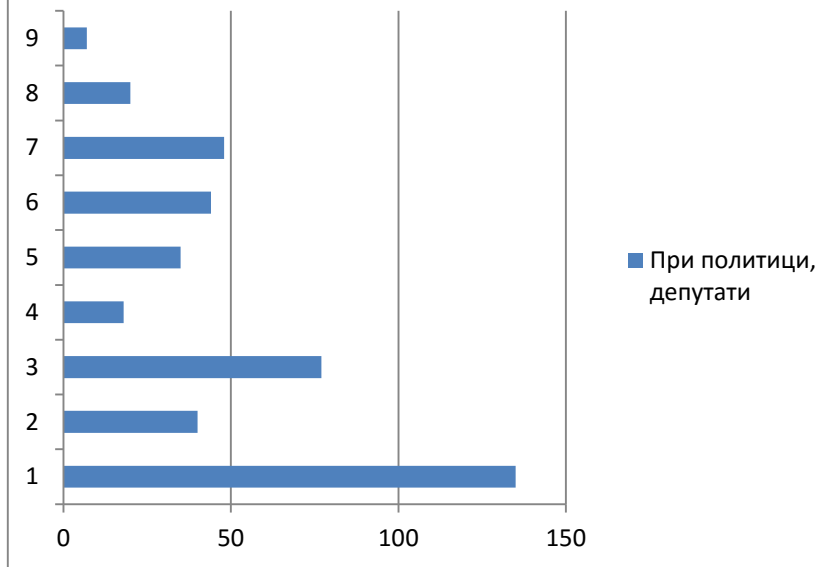
В медиите

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

5. (215)
11,2%

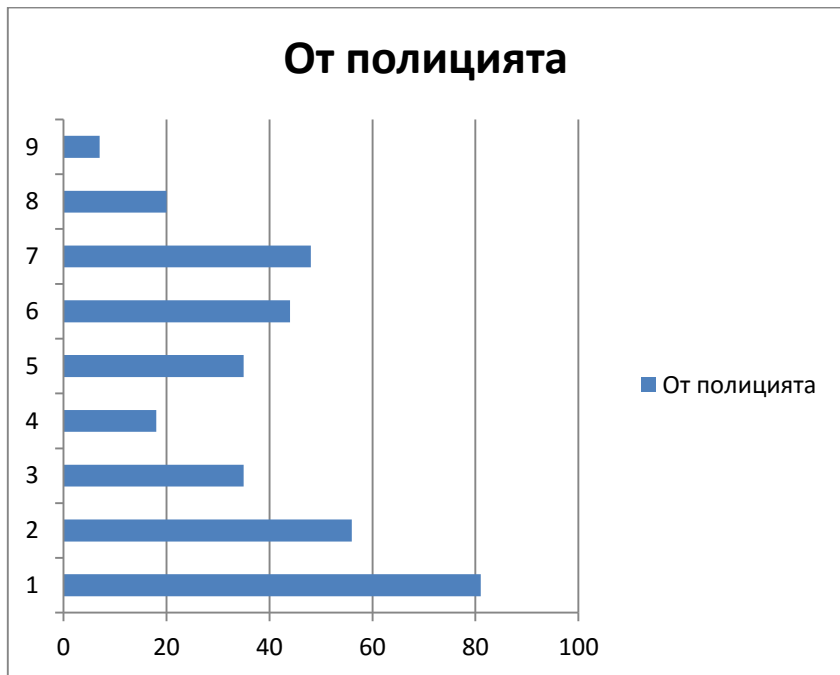
При политици, депутати

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

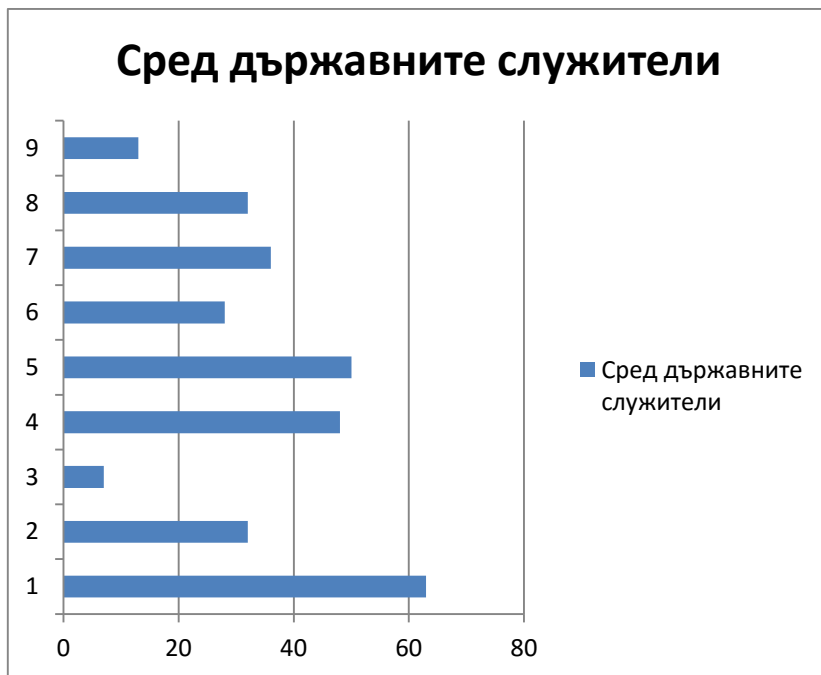
6. (191)
10%

От полицията

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

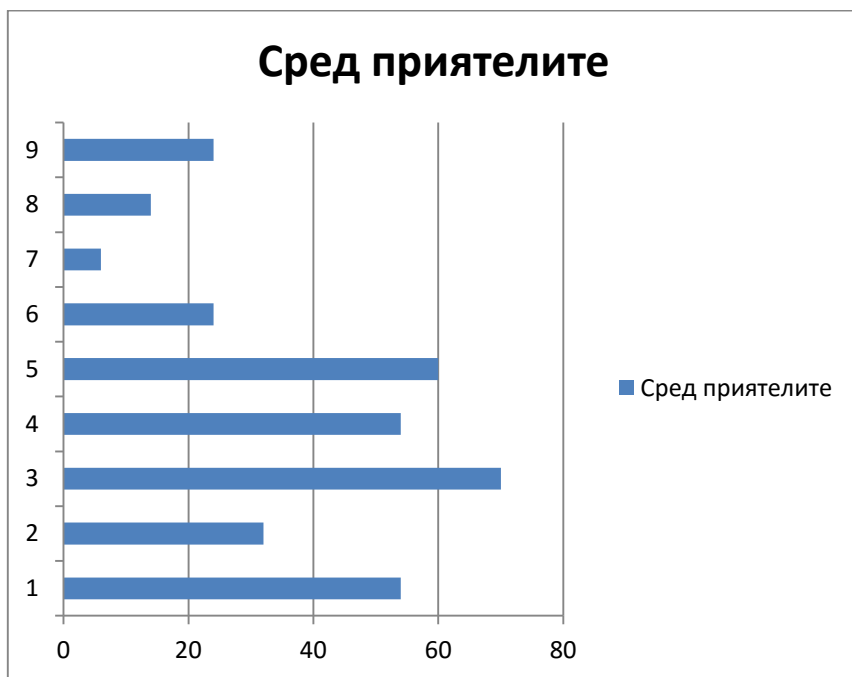
7. (189)
9,8%

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

8. (184)

9,6%

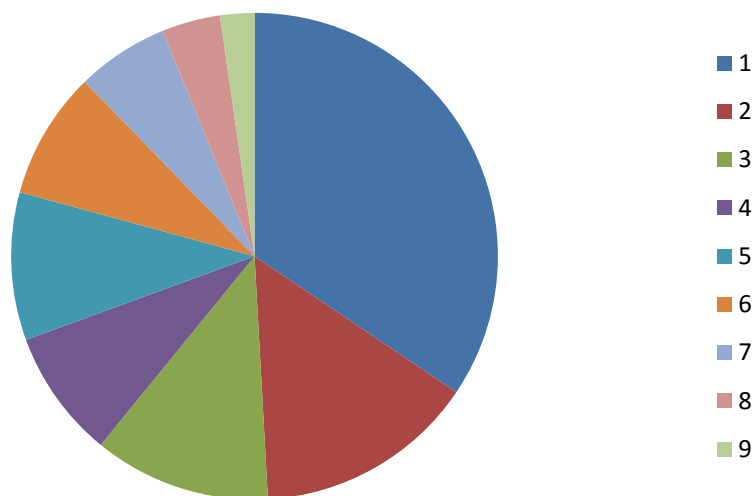

Степенуване на проявите на нетолерантност и ксенофобия, като с 1 се отбелязват местата с най-силни прояви, а с 9 – тези, с най-слаби

9. (162)

8,4%

Генерално разпределение

* Представените графично проценти са получени посредством кодиране по честотата и избория от респондентите ранг (степен) на избора.

Според нагласите в изследваната извадка появите на ксенофобия и расизъм се срещат най-често “на улицата”, след това от “представители на ксенофобски организации”, на трето място “в училище/университет/на работното място”и “в социалните мрежи”,(това е едно интересно изравняване на честотата, която според респондентите се наблюдава еднакво често в училище и в социалните мрежи), което би могло да се дискутира по отношение на важност на последните две, както и времето, което юношите и младежите отделят в социалните мрежи. Сякаш логично анкетираните лица поставят на последно място поставят „сред приятелите“, като среда, в която тези прояви срещат най-рядко.

2. Как се чувстваш, когато попаднеш в среда, в която има представители на различните малцинства или религии?

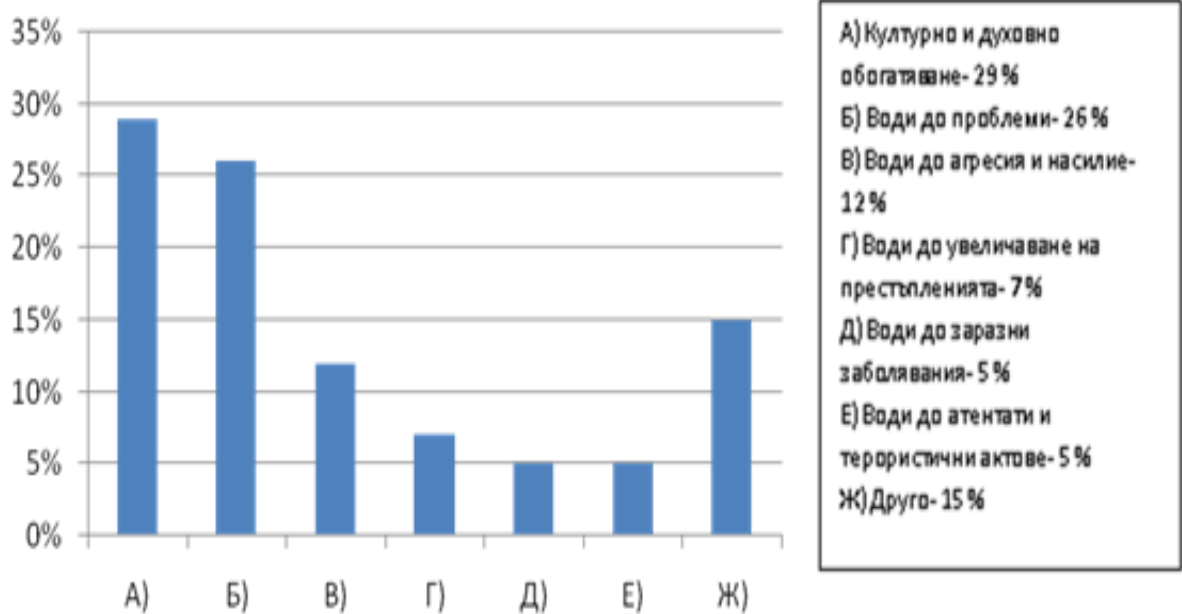

Значителен дял от – 81% от анкетираните с отговорите си показват, че се чувстват комфортно, когато са заедно с представители на различни етноси, около по-малка част 1/5 от анкетираните 19% в тази ситуация по-скоро имат дискомфортни или негативни преживявания.

Интересен нюанс от отговорите на въпроса в рубриката друго в група бежанци и емигранти показва опита на представителите на тази субгрупа да се приобщят и разочарованията им, свързани с нуждата да напуснат мястото на срещата с представители на мнозинството.

3. Какво е твоето мнение за присъствието в страната на хора от различен етнос, култура, религия?

Какво е твоето мнение за присъствието в страната на хора от различен етнос, култура, религия?

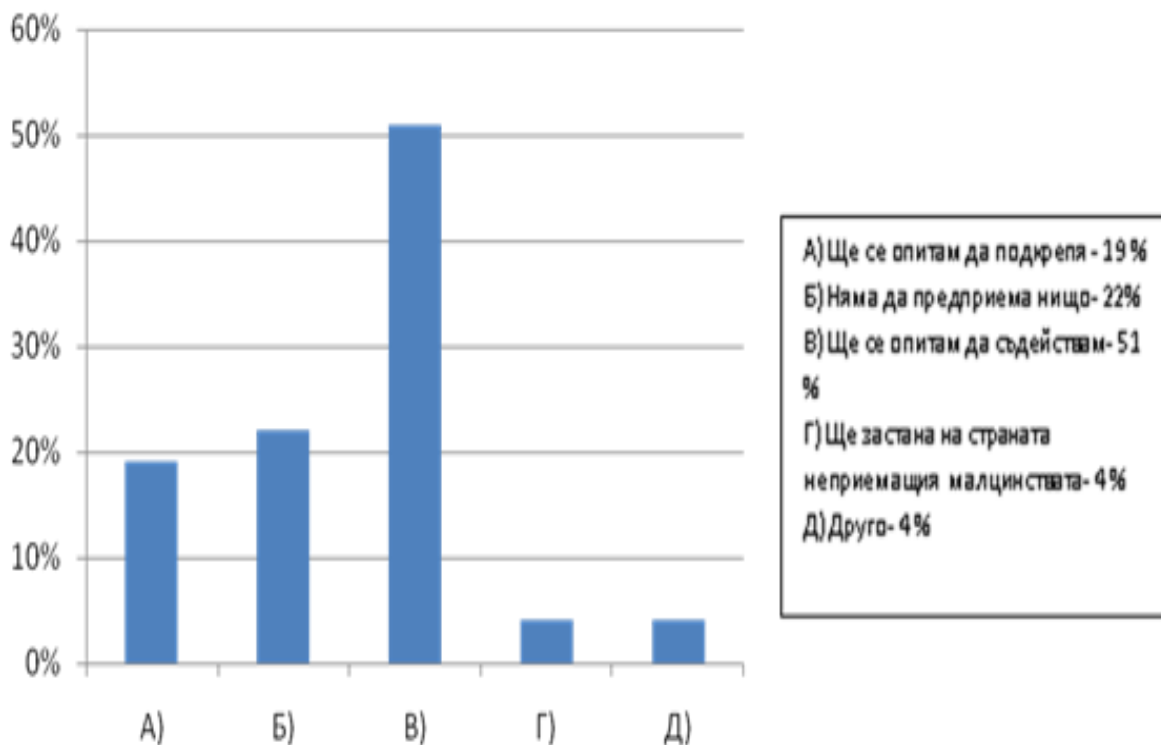

В отговорите на въпроса се разкрива тревожна констатация сред анкетираните млади хора, а именно близо 70% от тях оценяват като проблемно и дори потенциално опасно присъствието в страната на хора от различен етнос, култура и религия.

От отговорите на въпроса в рубриката друго в групата на българските юноши показва по-скоро очаквана проблемност в присъствието на представителите различни етноси и култури в страната.

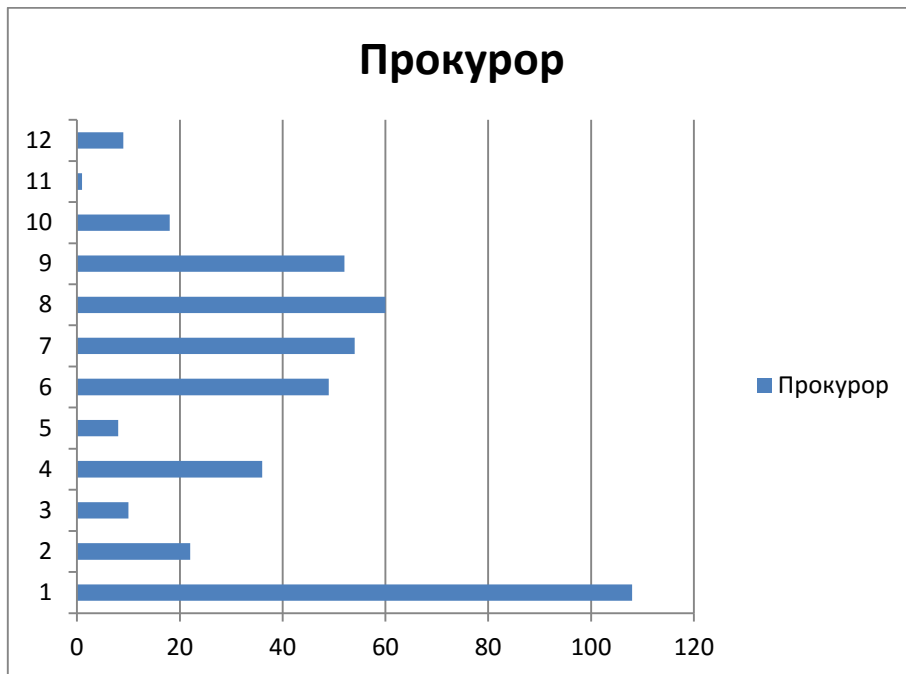
4. Как ще постъпиш, ако станеш свидетел на проява на ксенофобия или расизъм?

Как ще постъпиш, ако станеш свидетел на проява на ксенофобия или расизъм?

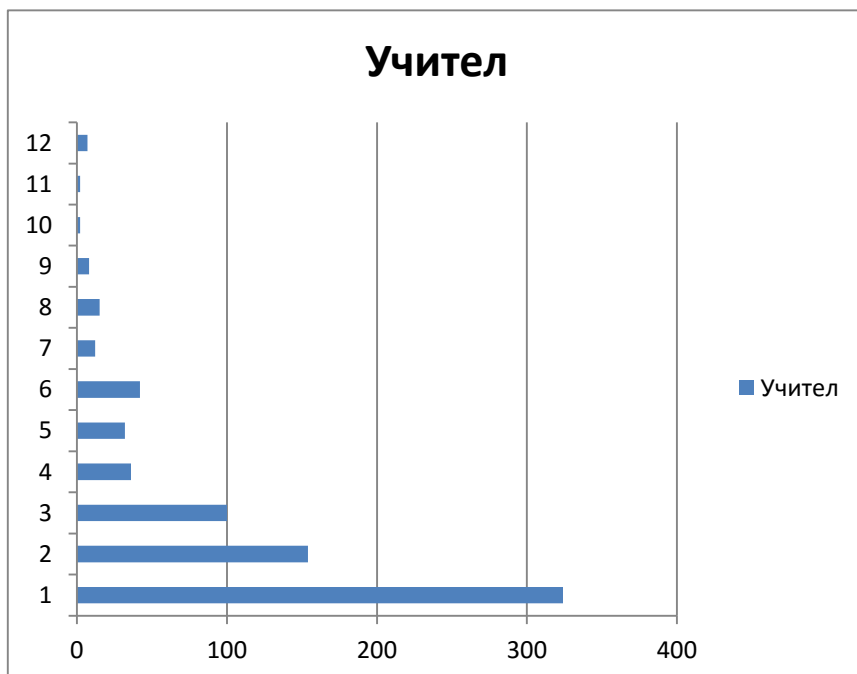
Негативни нагласи при около 30% от анкетирания се наблюдават, които в подобна ситуация биха застанали на страната на проявяващия/ите ксенофобия или не биха предприели никакво действие.

5. Към кого би се обърнал за съдействие, в случай на ксенофобска проява към представители на чужд етнос или религия?

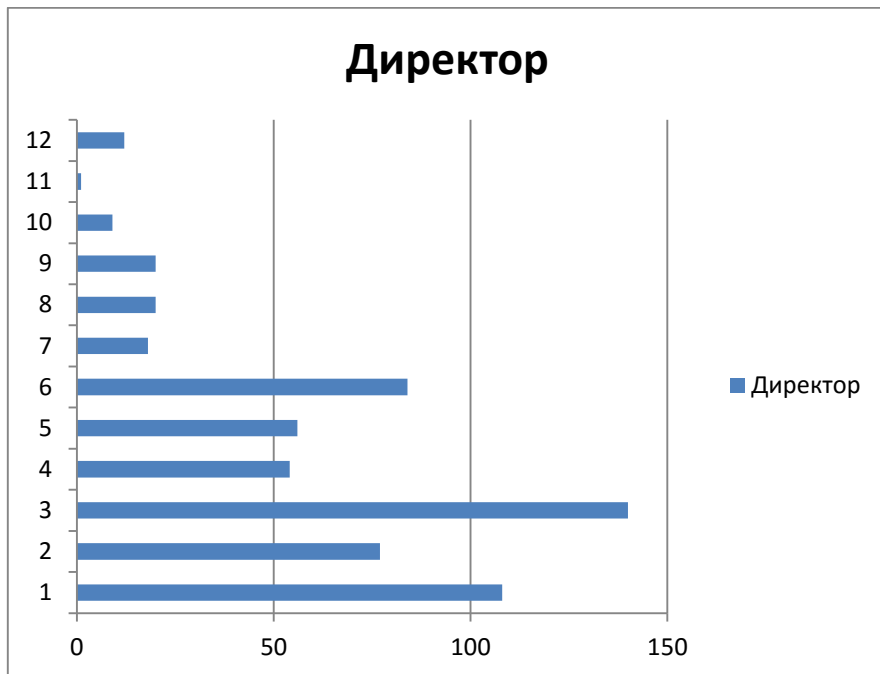
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

1. (608)
14,5%

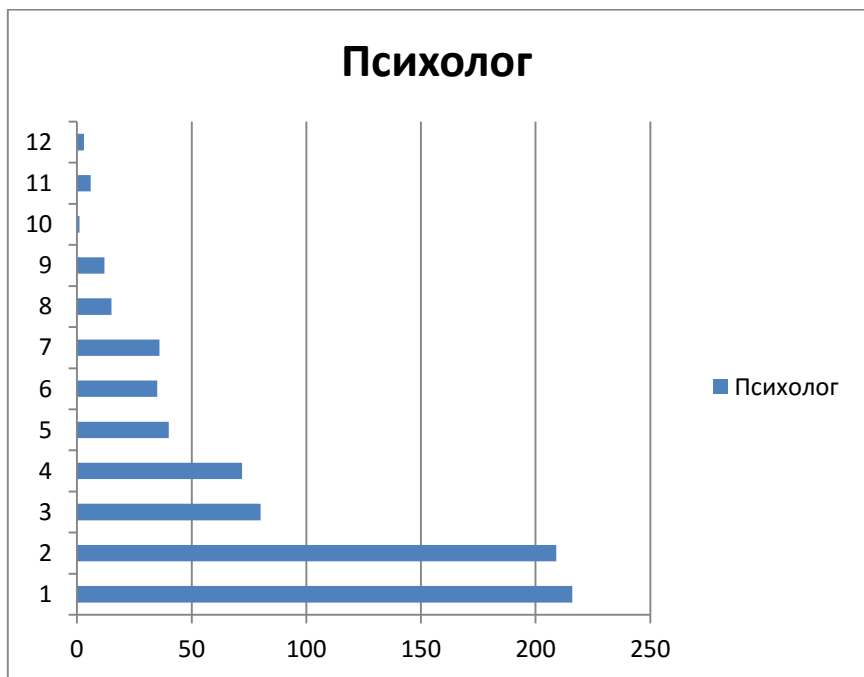
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

2. (567)
13,5%

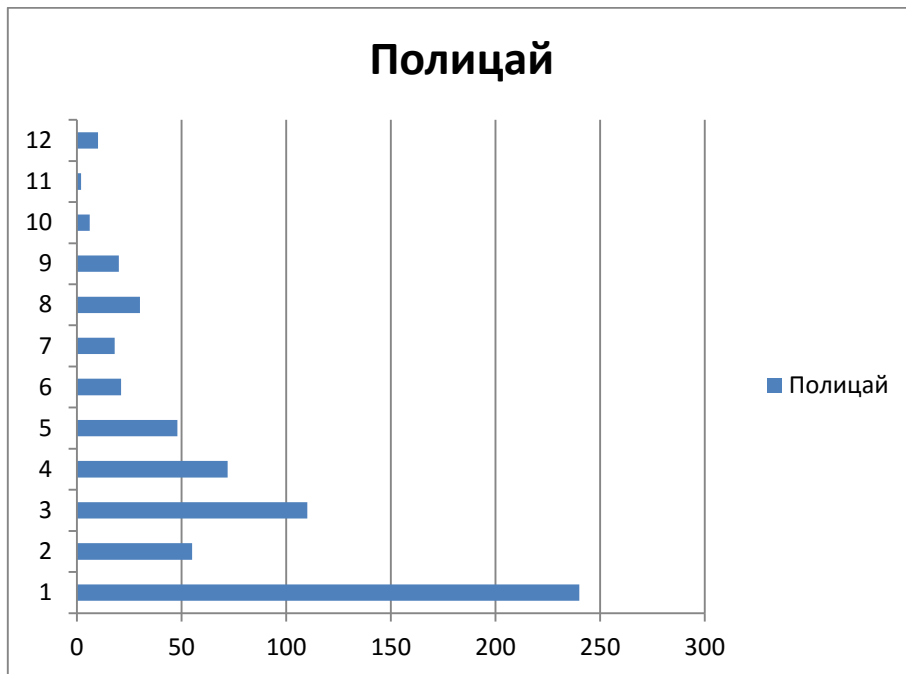
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

3. (540)
12,9%

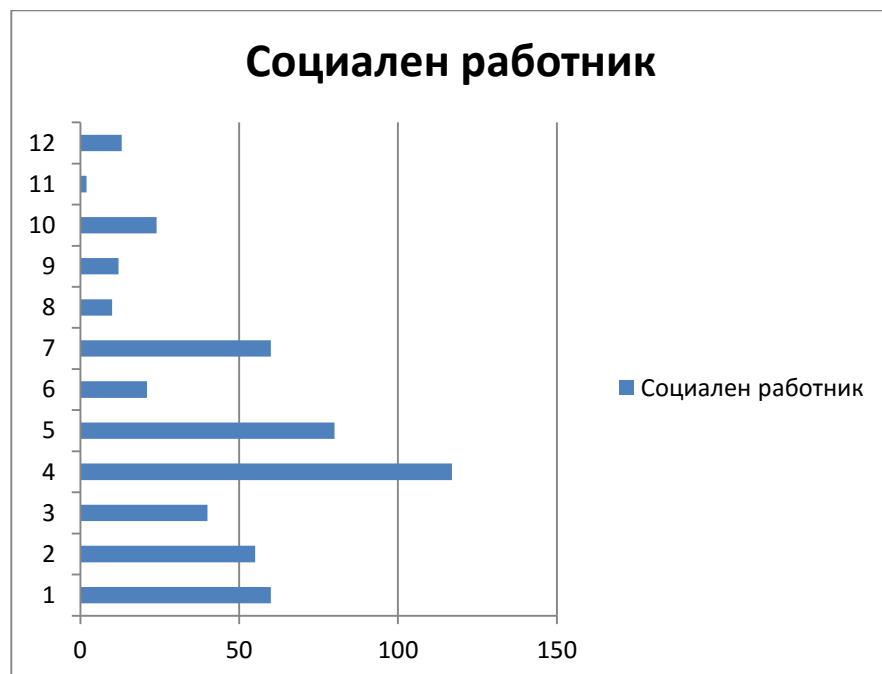
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

4. (489)
11,7%

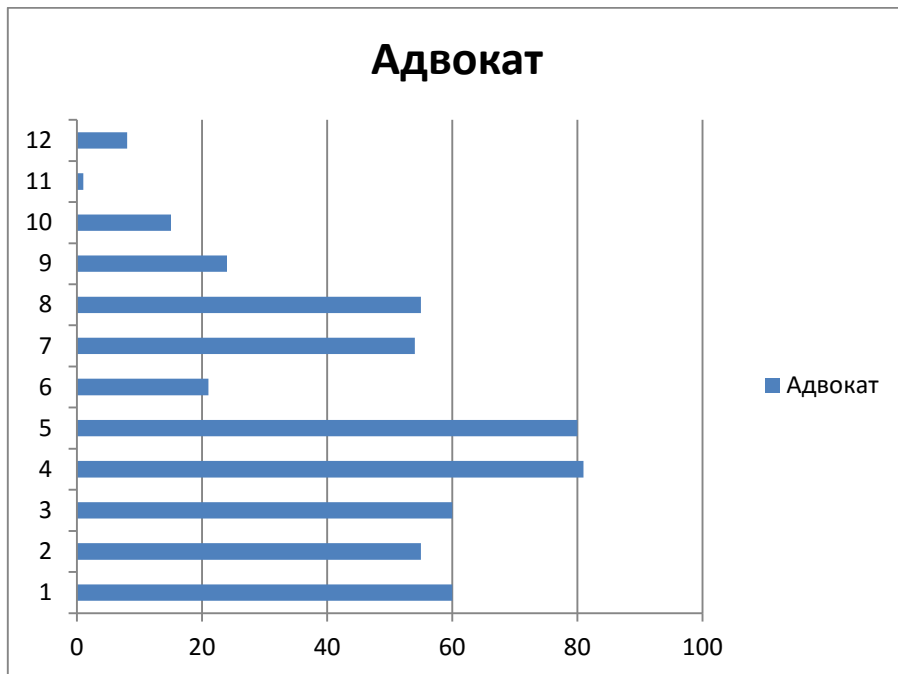
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

5. (458)
10,9%

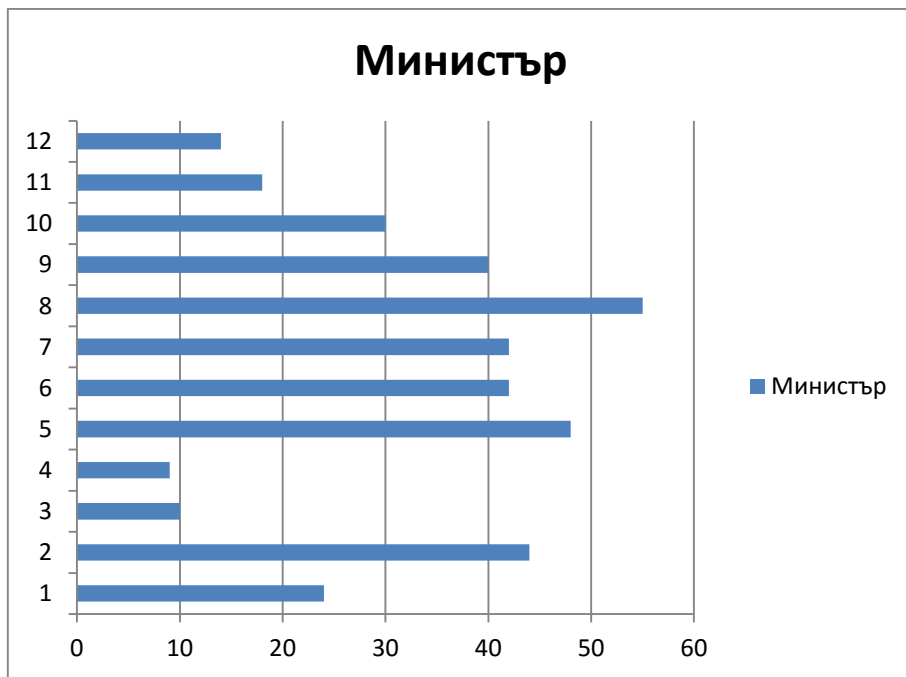
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

6. (412)
9,8%

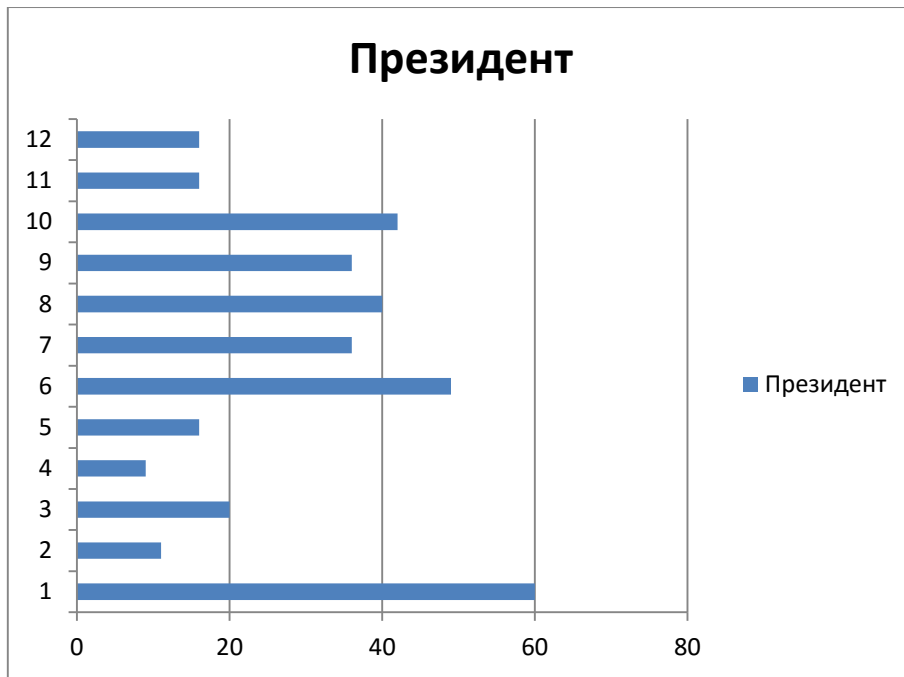
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 – най-малко предпочитания

7. (396)
9,4%

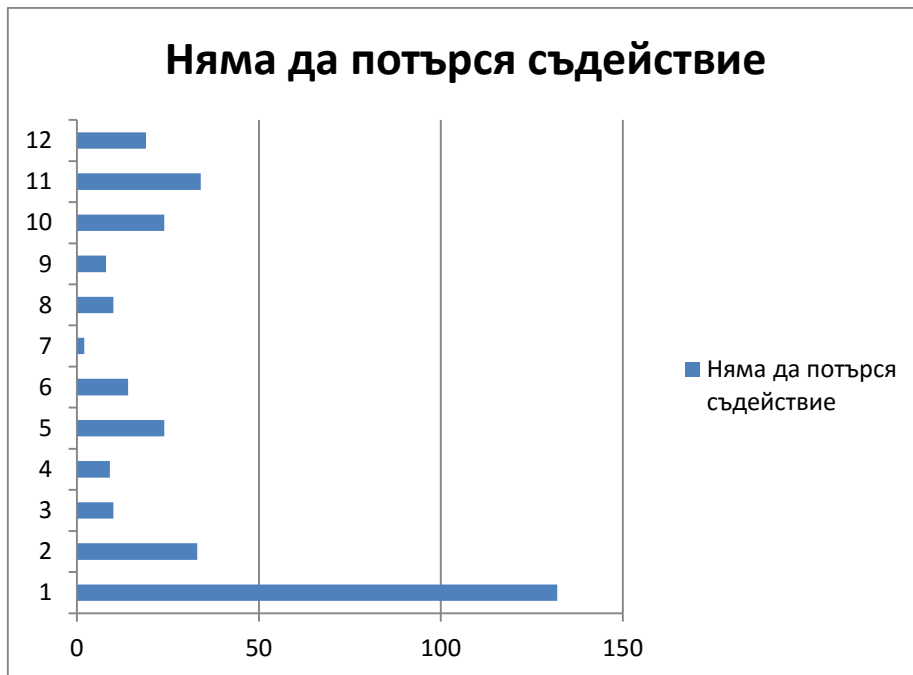
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 – най-малко предпочитания

8. (266)
6,3%

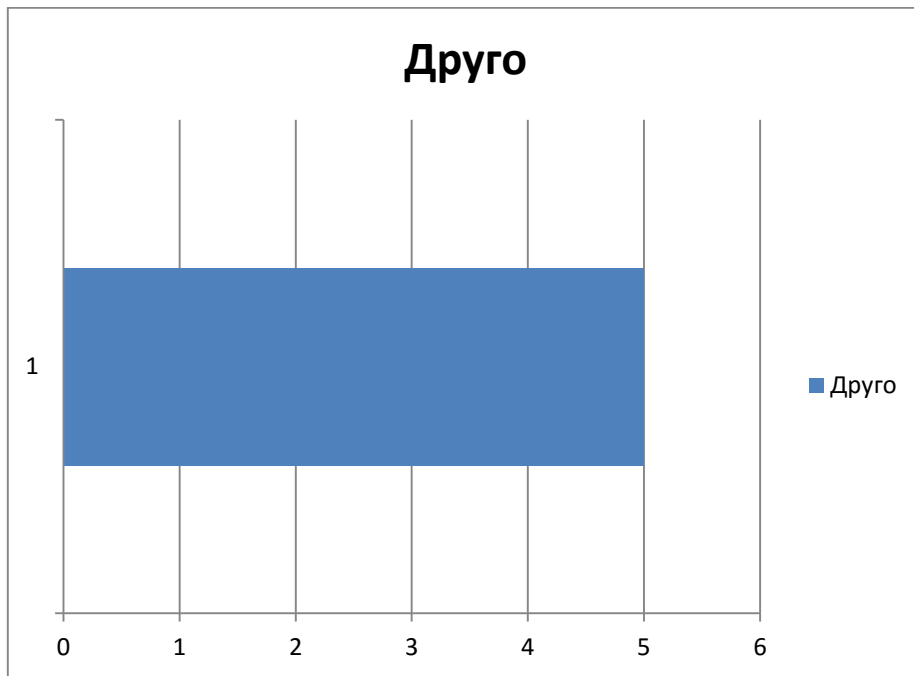
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

9. (251)
6%

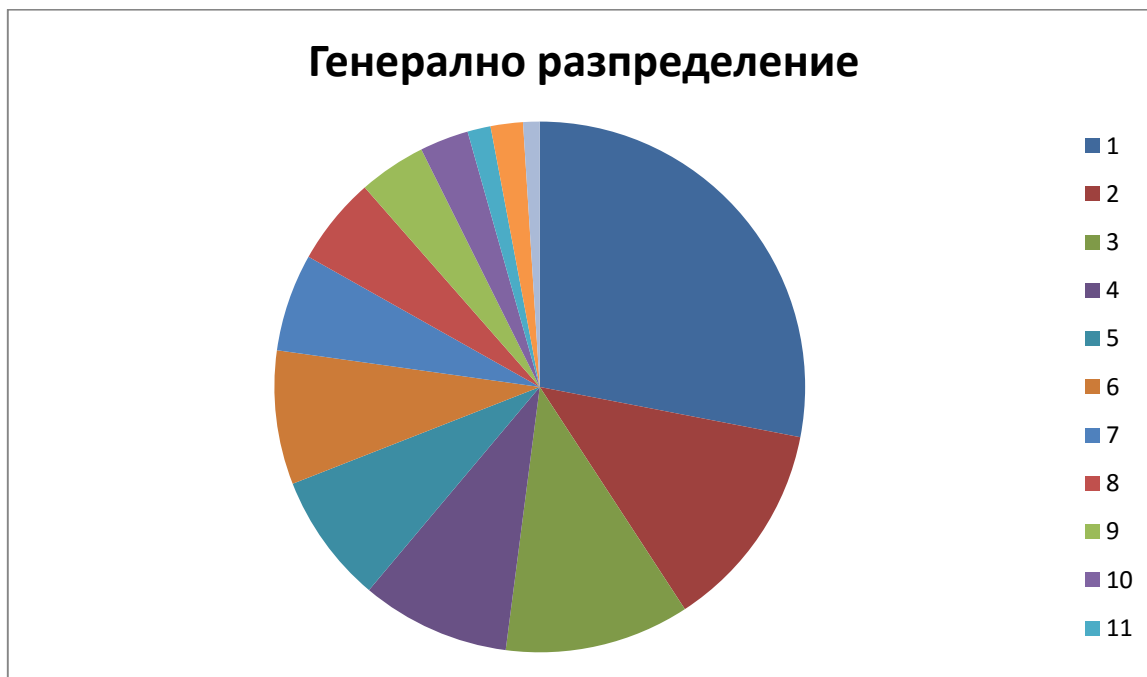

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбележи най-предпочитаният за съдействие, а с 12 –най-малко предпочитания

10. (121)
2,9%

11.	(74)
	1,8%

* Представените графично проценти са получени посредством кодиране по честотата и изчисления от респондентите ранг (степен) на избора.

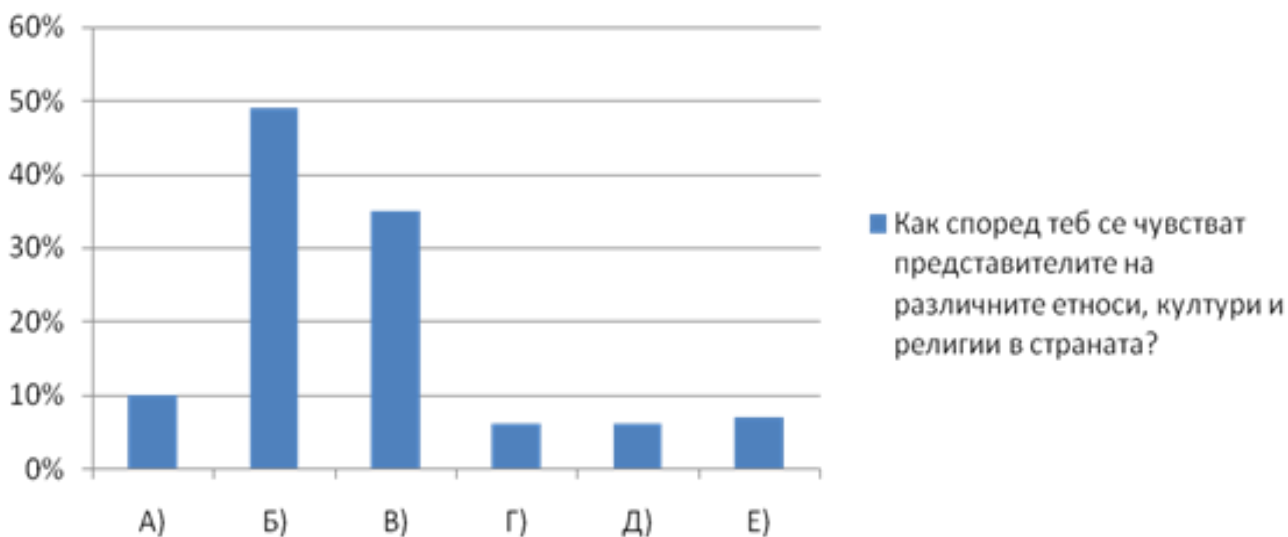
Интересни резултати се наблюдават в анкетното проучване по отношение на предпочитаните и най-чести избори по за обръщане за съдействие при прояви на ксенофобия.

На 1-во респондентите поставят Прокурор – вероятно свързано с виждането, че овладяването на този вид прояви най-вече се асоциира към тази институция като елемент от съдебната власт.

Поставянето на 2- ро и 3-то място в предпочитанията на респондентите 2.Учител и 3. Директор най-вероятно ни илюстрира най-доверените в училище фигури. По предпочитания следват: 4. Психолог, 5. Полицай, 6. Социален работник, 7. Адвокат, 8. Министър,9. Президент, 10.Няма да търся съдействие/3%/ и 11. Друго.

6. Как според теб се чувстват представителите на различните етноси, култури и религии в страната?

**Как според теб се чувстват
представителите на различните
етноси, култури и религии в страната?**

- А) Много добре – 10%
- Б) Трудно се приспособяват – 49%
- В) Чувстват се отхвърлени – 35%
- Г) Пренебрегнати – 6%
- Д) Зле – 6%
- Е) Друго – 7%

Отговори на въпроса в рубриката друго/група бежанци и емигранти/: трудно приспособяване при опитите за приобщаване; враждебни погледи.

Правят впечатление, че отговори А) /Чувстват се много добре/ се среща най-вече в анкетни карти на българските юноши с открито изразени ксенофобски нагласи или с демонстративен отказ за изразяване на мнение по темата.

Като обобщение огромна част от анкетираните лица възприемат и оценяват неблагоприятната позиция в обществото на представителите на различни етноси в страната/близо 90%/ от избраните отговори.

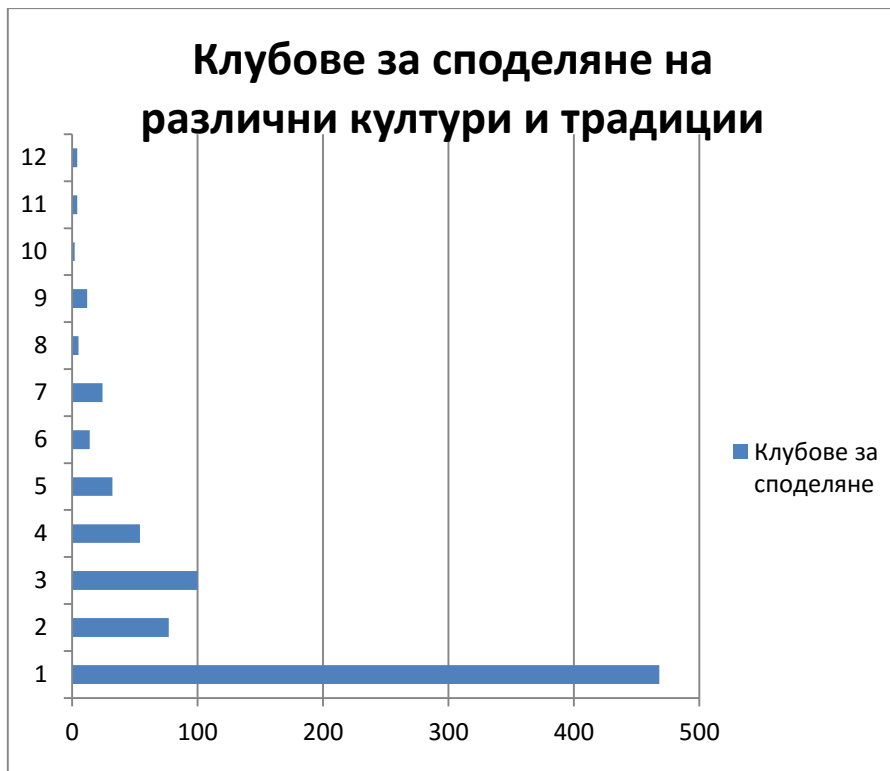
7. Как би се противопоставил на враждебността и агресията към „различните“ в България?

Отговорите на децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти) са: Да се сприятелим; Противопоставяне с разпространение на идеи за взаимно уважение и братство; Ангажимент на медиите и държавните институции; Позитивно поведение и помощ за различните; Незабавно реагиране на проявите на ксенофобия.

Отговорите на въпроса от страна на българските юноши са:

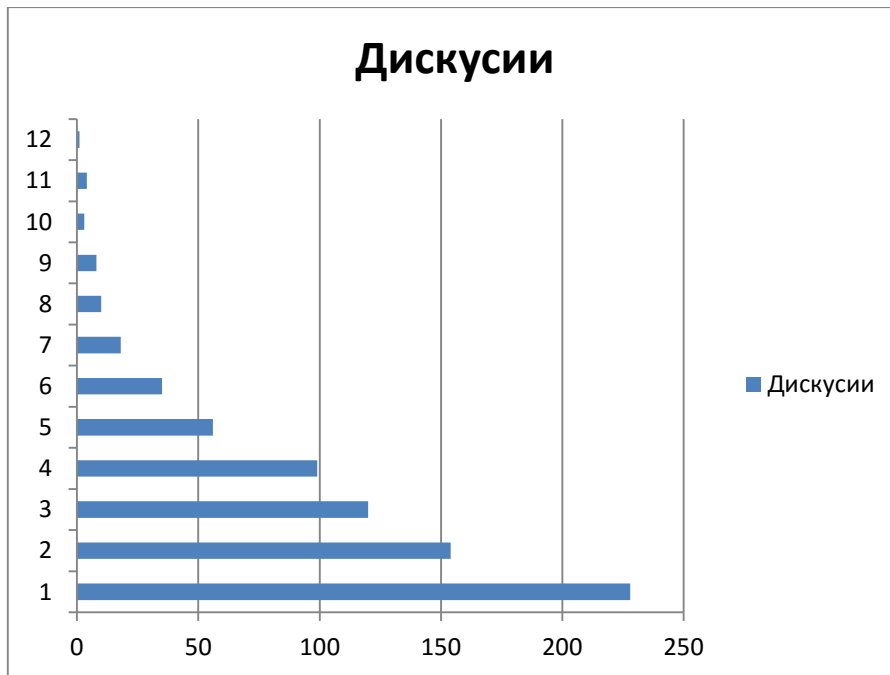
Няма да се противопоставя на ксенофобията; Ще помагам; Нямам мнение; Да се обясни, че не са направили нищо лошо, за да бъдат обиждани; С протести; Със защита на различните от нападки; Да не се пускат чужденците и да се избият циганите; С обединение за общи каузи; С проучване на чужди култури „ако ти си на тяхно място, как би се почувствал“; С организации и с подкрепа на децата бежанци; Със сигнал към правозащитни организации; С колективни занимания; Чрез създаване на организации, помагачи на различните етноси; С помощ от властите; С включване в организации, защитаващи различните.

8. Според мен, кои от следните подходи и дейности ще бъдат най-ефективни за преодоляване на езика на омразата?

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

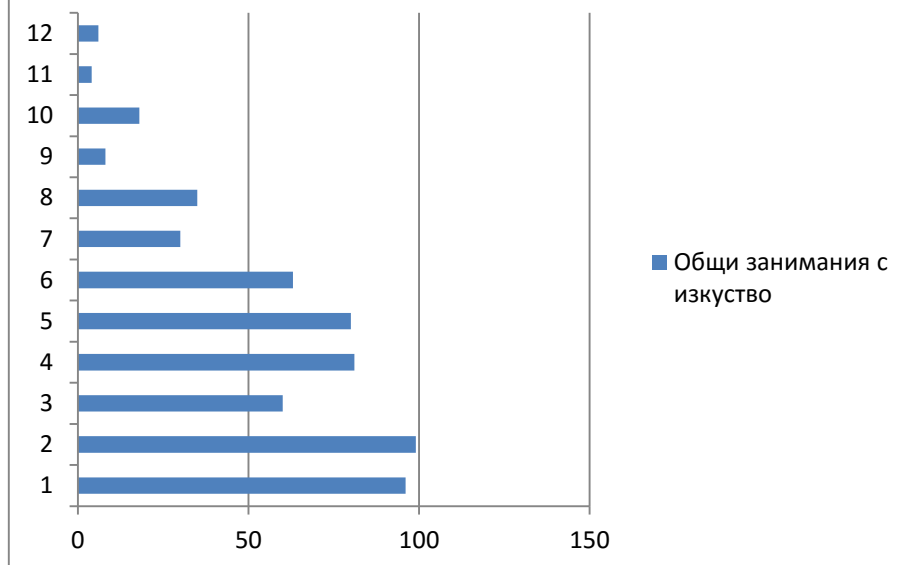
1. (660)
12,5%

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

2. (606)
11,5%

Общи занимания с изкуство

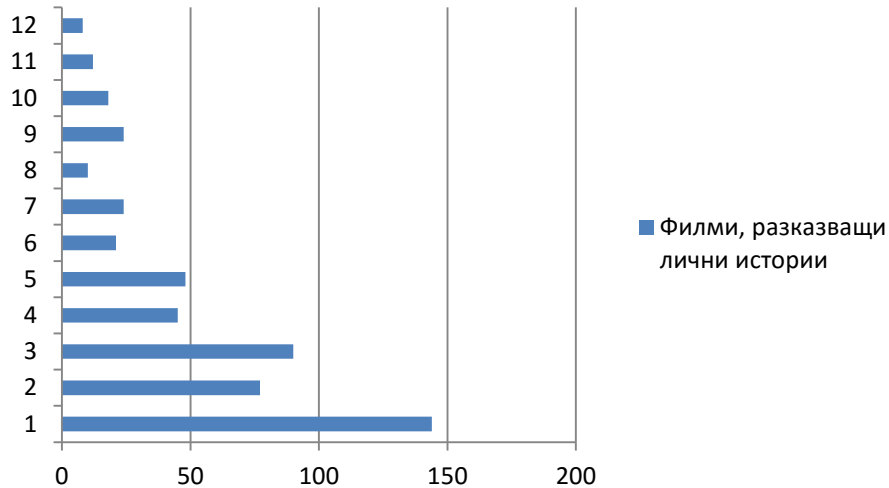

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

3. (493)

9,3%

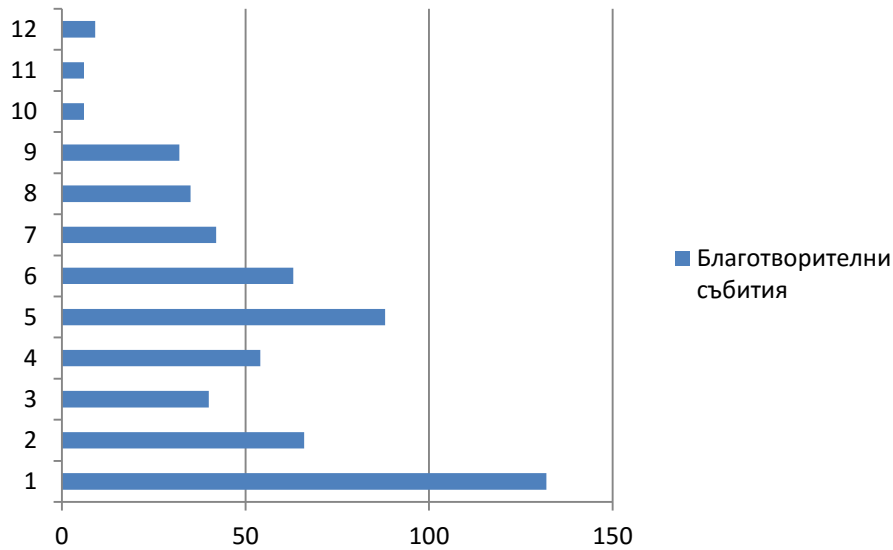
Филми, разказващи лични истории

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко

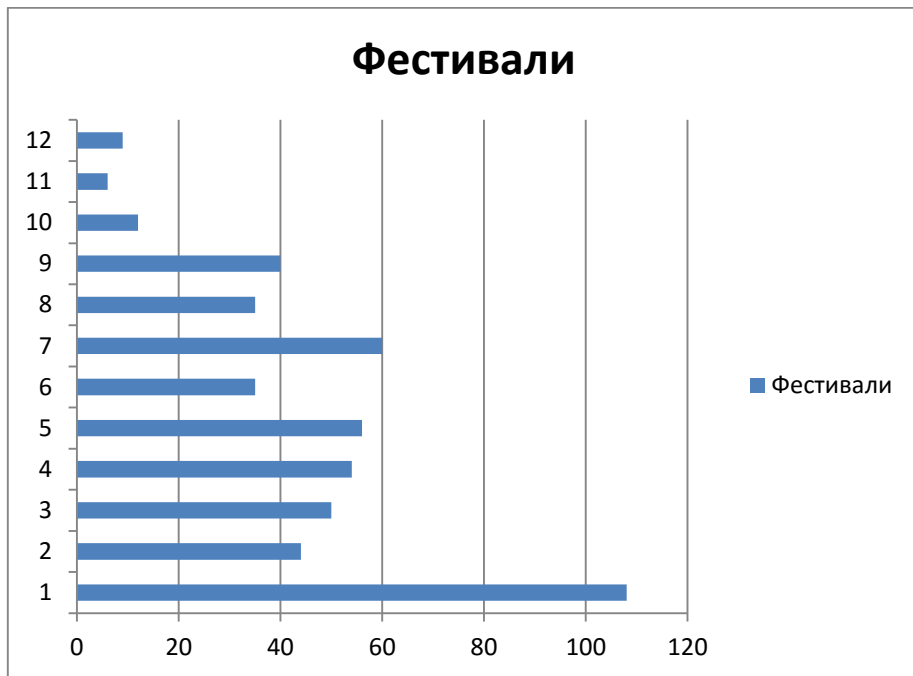
4. (467)
8,8%

Благотворителни събития

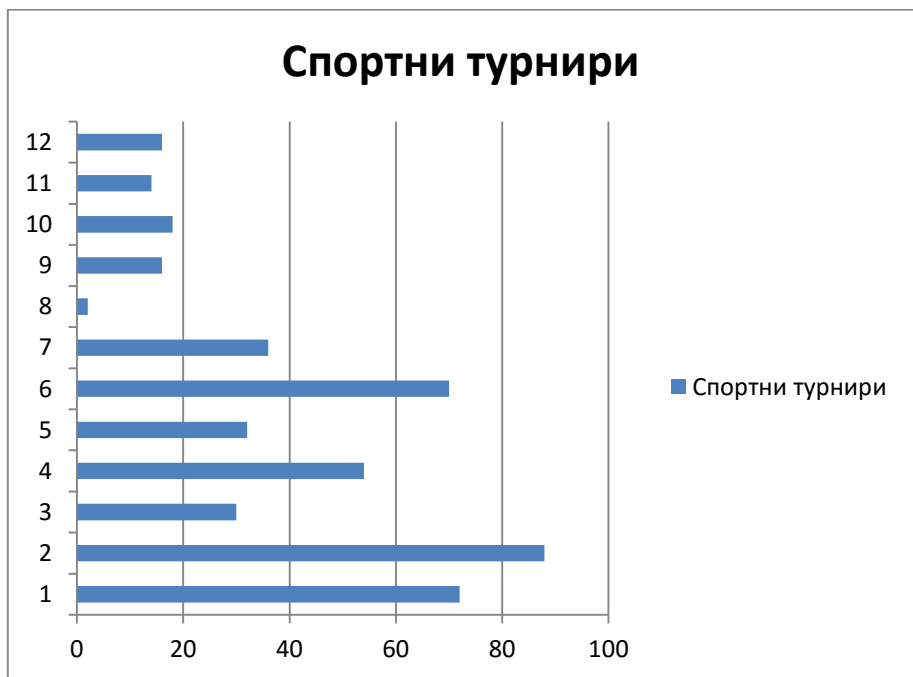
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

5. (461)
8,7%

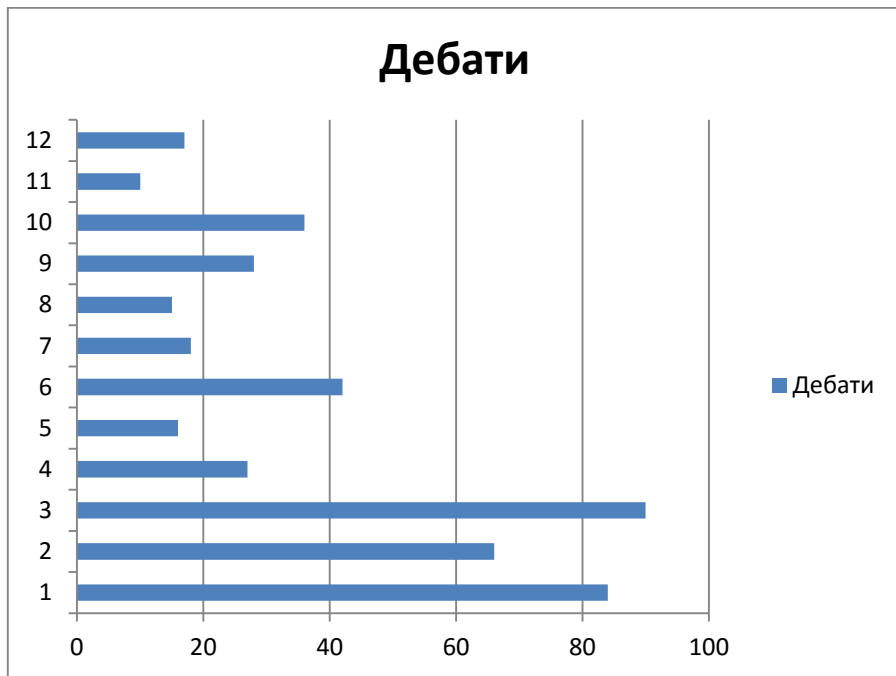
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

6. (433)
8,2%

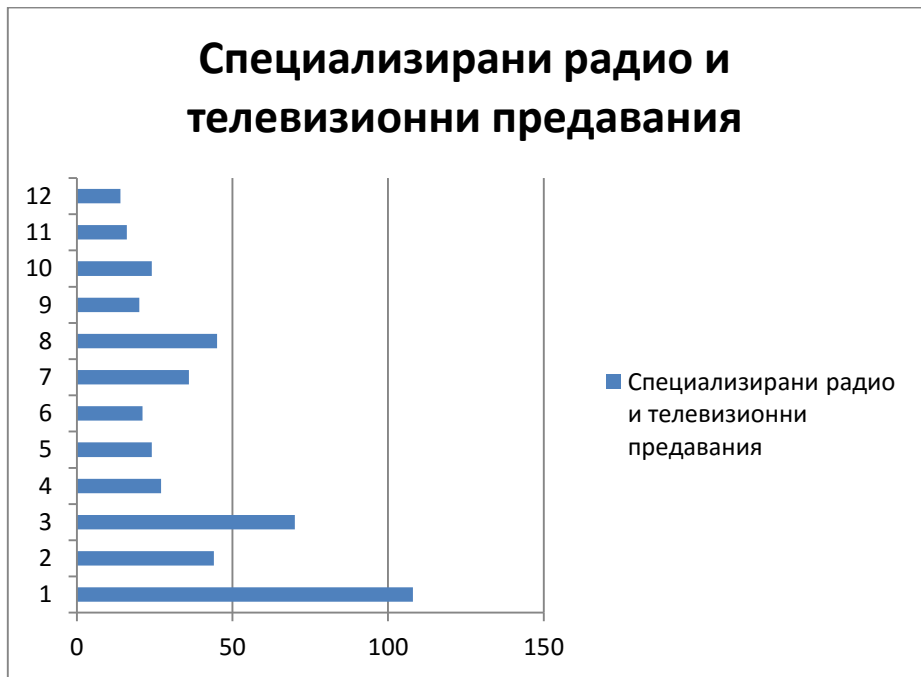
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

7. (419)
7,9%

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

8. (381)
7,2%

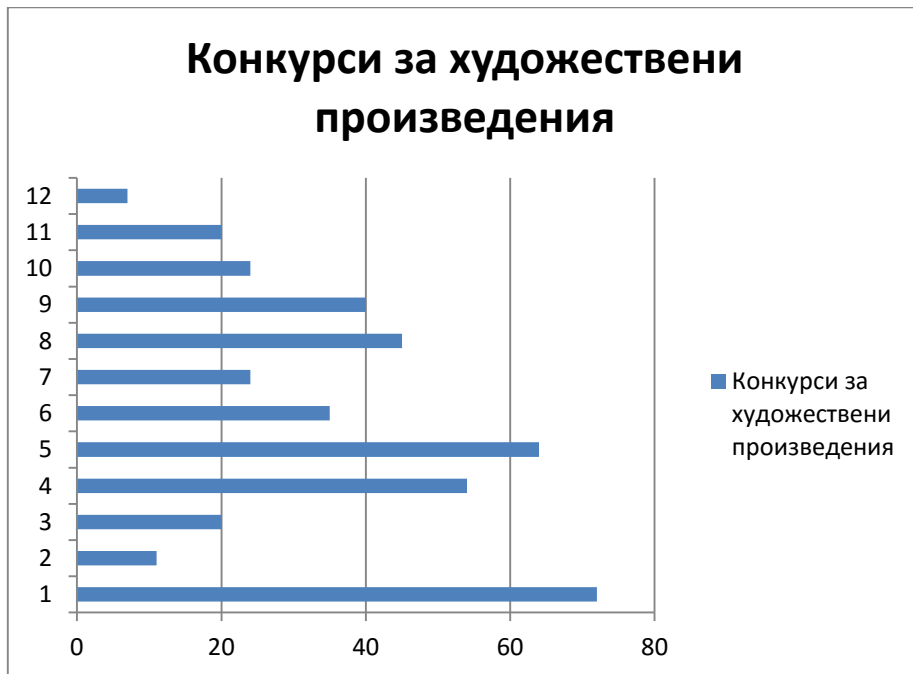
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

9 . (360)
6,8%

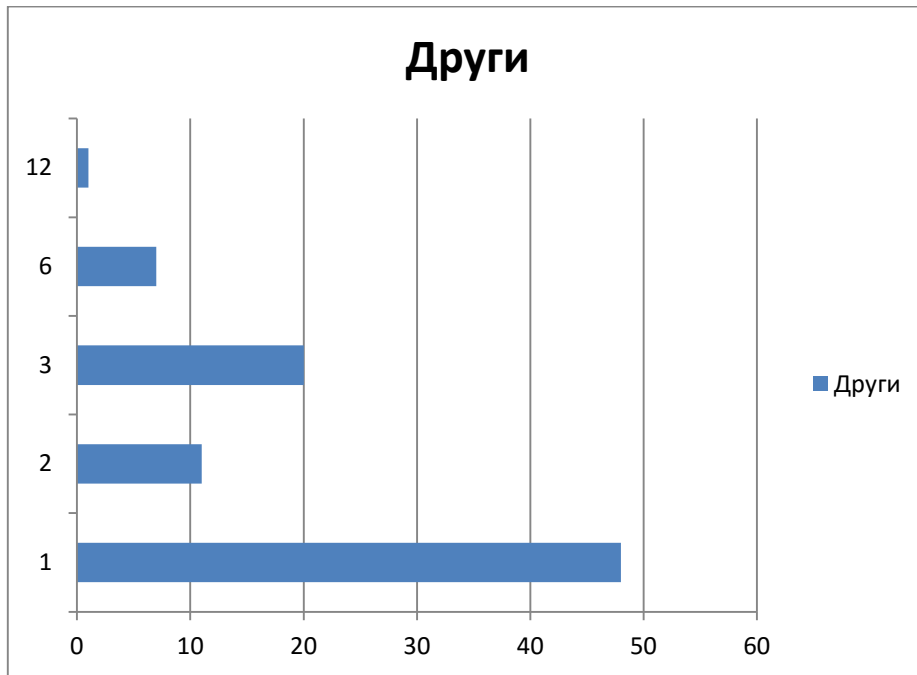
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

10. (352)
6,7%

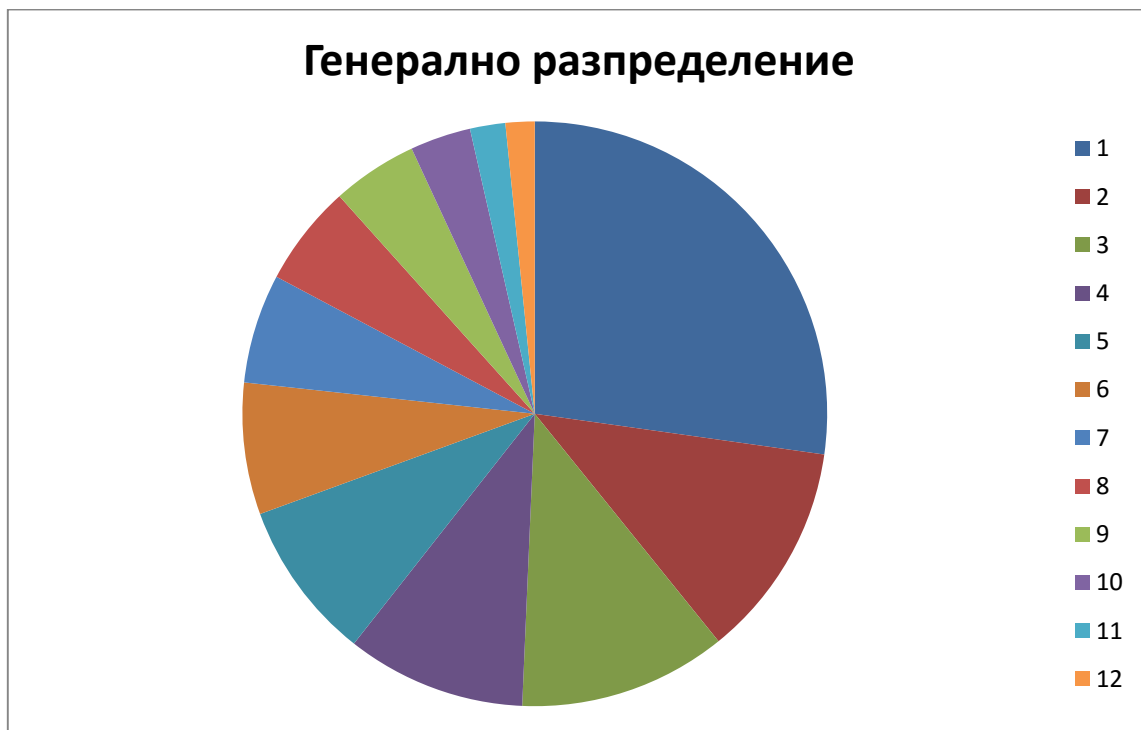
Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

11. (323)
6,1%

Степенуване по предпочитание, като с 1 се отбелязват най-ефективните варианти, а с 12- най-малко ефективните

12.	(319)
	6%

* Представените графично проценти са получени посредством кодиране по честотата и избора от респондентите ранг (степен) на избора.

Респондентите по анкетата преценяват като най-ефективни подходи и дейности за преодоляване на езика на омразата: на 1-во място създаването на художествени произведения посветени на темата над 38 %, 2-ро място общи съвместни дейности 20% и на 3-то място тези, свързани с диалога между различните етноси – дискусии и дебати 18%, специализирани медийни представления и предавания – 13,3% /4/, благотворителни дейности - 8,7% /5/и спортни турнири – 7,9% /6/.

9. Кои конкретни дейности и подходи, според теб, биха допринесли за най-бърз и ефективен резултат за постигане на мирно съвместно съжителство?

Отговорите, които децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти) дават на въпроса са:

Да се разговаря; Дейности, съгласувани между медиите и социалните мрежи, Радио-концерти; Екскурзии с представители на малцинства; Съвместно съжителство; законите да действат; Малцинствени представители да могат да заемат висши държавни длъжности; Дейности на улицата – запознаване с различни етноси, култури и религии; Създаване на младежки клубове посветени на приемането на различните; Клубове за запознаване с различни култури и традиции; Спортни мачове.

Отговорите, които дават на въпроса са българските юноши са:

Да работят, Да плащат данъци; Вън от България, да напуснат държавата; Дискусии; Взаимно съгласие; С филми,разказващи лични истории; Чрез сприятеляване; да не правят проблеми (малцинствата); С разбирателство и приемане; С помагаме; онлайн състезания/игри; С нормално приемане на различните в образователните институции; Със съвместно гледане на тематични филми и дискусии; С човещина; Няма такъв начин, защото българите са ограничени; С добронамереност; С представяне на проблема в интернет и медийното пространство; С общи празници.

10. С какво мислиш, че младите хора като теб биха могли да подпомогнат постигането на общество без ксенофобия и расизъм?

Отговорите на децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти) са:

С готовност за предлагане на помощ чрез промотиране на култура на братство, С мирно съжителство и миротворство в интернет и ТВ културни програми, посветени на приемане на различните; С просвещаване, С опознаване и съвместно живеене; С организиране на информационни кампании за ксенофоби, относно условията и зверствата, от които бягат бежанците; С разпространяване на брошури на оживени места; С насърчаване от страна на държавата на изучаване на български език; С младежите като деен фактор, можещи да се приспособяват, С участие в дейностите на хуманитарни и правозащитни организации.

Отговорите на българските юноши на зададения въпрос са:

С нищо; С спиране на расизма и приемане на различните; С приемането на хората от други раси; С разказване лични истории; С равенство пред закона; Като младите хора станат по-общителни; Расизмът идва от възпитанието от дома; С организиране на общи събития; С организиране на дисциплини, сплотяващи различните етноси; С възпитание на децата в разбиране и съпричастност; Младите да режисират филми по темата, разказващи лични истории; С промяна на собственото отношение и повлияване на приятелите.

11. В кое от предложените по-горе дейности и подходи би се включил/а?

Отговорите, които децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти) дават на въпроса са:

В конкурси за художествени произведения; В клубове за споделяне на културни традиции; В споделяне на лични истории; В срещи и опознаване с неприемащи малцинствата представители на мнозинството; В сприятеляване и в благотворителни мероприятия;

Отговорите, които дават на въпроса са българските юноши са:

В спортни турнири; дискусии; В разговори; с всички, ако сме обединени; В филми, разказващи лични истории; В дискуссионни клубове, В дебати; В ТВ клипове; В благотворителни дейности; В общи занимания с изкуство; В специализирани предавания – радио и ТВ; В танци; В опознаване на различните.

12. Какво, според теб, трябва да включва програма „За мирно съжителство“?

Отговорите на децата и младежите от арабски произход (бежанци и емигранти) са:

Предавания в интернет и ТВ; Кампании за информиране за условията, от които бягат бежанците; Екскурзии; Форуми; Дискусии; Концерти; Съревнования; Включване на българи – международни експерти в разработване на програми за мирно съжителство; Консултации с правозащитни организации; Общи лагери и културни дейности.

Отговорите на българските юноши на зададения въпрос са:

Да заминават малцинствата; подкрепа, Разговори с представители от друга раса; С противопоставяне на властването над хората; Да сме мили един към друг и да се подкрепяме; С различна комуникация между различните етноси; Фестивали; образование – работа – осигуровки – семейство – пари – щастие; Полиция и държава да си вършат работата; България да не приема чужди раси; С позитивно мислене и действия; концерти; благотворителни кампании; Задължителни срещи и дискусии между хората от различни етноси; Психолози да изслушват хората, които имат нужди; Участия в общи, обединяващи дейности; Клубове за споделяне на хора от различни етноси; Спешен телефон; Създаване фонд за благотворителност; С доброволци.

Основни изводи от анализа на данните от проучването:

1. Значителен брой от анкетираните юноши (9.75 %) открито заявяват свои ксенофобски нагласи, вкл. вписвайки в анкетните си карти ксенофобски лозунги/призиви.
2. 8.54 % от респондентите от българската популация показват своя индиферентност/незаинтересованост спрямо въпросите, свързани с проявите на нетолерантност, расизъм и ксенофобия, демонстрирайки в отговорите на открити въпроси, че подобни прояви/феномени в обществото не ги интересуват/засягат.
3. Интересна тенденция в изследваната популация – по-младите като възраст по-открито и в по-голям дял от анкетираните лица са склонни да изразяват расистки и ксенофобски нагласи.

Обсъждане на хипотеза, свързана с тази тенденция е, че по-младите юноши по-лесно могат да бъдат повлиявани от „езика на омразата“, поради недостатъчна/недостигната личностова зрялост.

4. Сред анкетираните юноши от женски пол почти отсъстват (с изключение на 1 анкетна карта) изразени ксенофобски или расистки възгледи. При представителите от женски пол и в по-голяма степен се наблюдава склонност и демонстрира желание да помагат и подкрепят различните, както и да участват активно в дейности за преодоляване

ксенофобията и расизма, ксенофобските нагласи в обществото, най-вече с диалогични средства и подходи.

Детски рисунки при 10-годишни деца – анализ

Рисунки на деца бежанци

Преобладаващи позитивни емоционални експресии, пораждащи съответни психологически преживявания в наблюдателя. Правят впечатление смесване на архитектурни и флорални мотиви от Европа и Близкия изток.

Рисунки на български деца

Наблюдават се насоченост и положителни изживявания в светлата цветова гама, възприемане на света в неговата цялостност/планетарност и разнообразие. Проявява се отвореност на детските рисунки по отношение нагласите на приемане различията между хората.

Допускаме, че тематичните, свързани с проблемите на ксенофобията и расизма детски рисунки са със значителен потенциал да пораздат силен превантивен ефект по отношение на толерантността, както се случва в „Рисуване за мир“ (партньорът от Норвегия), което сдружение СПОК има намерение да се реализира в рамките на проекта с по-малките деца.

Работа във фокус група по темата “Споделена визия за програма за ограничаване езика на омразата и ксенофобските нагласи“ с ученици в юношеска възраст от гр. София

Групата изведе идейно следната визия за програма:

1. Противопоставяне на властването над хората.
2. Програми за постигане различна комуникация между различните етноси.

3. Полиция и държава да си вършат работата.
4. Провеждане на благотворителни кампании и концерти.
5. Програми за психологическа помощ за хората, проявяващи ксенофобия и расизъм.
6. Създаване клубове за споделяне на хора от различни етноси.
7. Създаване фонд за подпомагане на бедстващи хора от различни етноси.

Заклучение

Ксенофобските и расистки нагласи са въпрос на образование, по-точно на образователните и социалните дефицити: те могат да бъдат обяснени като резултат от дискриминативни взаимоотношения в образователната система. Липсата на граждански умения и знания в областта на политиката изглежда също повишава риска от развитие на ксенофобски нагласи у младите хора.

Младите български юноши, които формално посещават училищата/без желание да продължат образованието си в висше училище/, изглежда са по-високо рискови по отношение на формиране на ксенофобски нагласи, от другите които отиват в гимназия с намерение да продължат своето образование. Юношите в неравностойно положение, от гледна точка на гражданското образование, изглежда, че имат големи трудности при разбирането как демократичната система и политически институции функционира. Въпросът дали социалното неравенство, генерирани от образователната система е все по-голям риск за демократична култура на България - иза всички други демокрации е резонен. Теорията на авторитаризма, разработена от Gerda Lederer (1983) и Detlef Oesterreich (1997; 2000), също е добре да бъде дискутирана и проучена в в РБългария. Отделно от структурните причини посочени по-горе, социализацията в семействата на юношите изглежда да има значително влияние върху ксенофобията.

Авторитарното възпитание, включващо лишаване от обич, несправедливи и строги наказания или безразличие към детето увеличава риска от развитие на ксенофобски настроения сред тийнейджърите, когато подобни конфликти остават нерешени по време на жизнения цикъл на с юношите (Naenni Noti, 2006).

Предложения за гражданско образование и политика срещу ксенофобията

Гражданското образование за юноши е свързано с въпроса на социалната промяна, особено във връзка със сегашната криза на идентичността в България. В него трябва да се познават различните модели на идентификация. Според Jaschke, концепцията за гражданска нация може да бъде единственото нормативно предпочитание в контекста на едно мултикултурно общество: "Като се има предвид това истинската задача на гражданското образование е да се заеме с две противоречиви мнения относно значението на нациите. Дали това е щастлива общност, основана на етническа хомогенност или израз на колективната общност, които разчита на обща конституция? Гражданското образование трябва да отстоява това, че бъдещето на европейските народи не могат да се базиран на разноетнически основан образ, с очакван резултат процъфтяващ ще бъде агресивен, етноцентричен национализъм.

В този контекст трябва да се отбележи също, че напрежение в рамките на българското общество между етническата солидарността и активното гражданство в тази възраст относно глобализацията и миграцията в световен мащаб е част от самият процес на модернизация и е типична за демокрациите по света: "Всички народи носят отпечатъка на двете териториални и етнически принципи и компоненти (...). Този дуализъм в основата на концепцията на "Нация" е неизбежен и води до дълбока неяснота в днешните отношения между етносите и държавите, в които те са включени" (Smith, 1986).

Направил анализа: д-р Юри Кацаров, експерт по проекта